

J E L E N K Ö R.

15. szám.

Pest szerda február 19dikén.

1834.

Foglalat: Magyarország (ker. ülések. Szepes új követe. Nemesítés. Modrovics György †. M. nyugpénz-intézeti ülés. Adakozások). Anglia (népnevelési 's belga-hollandi ügy; Wellington, Littleton, Mehemed-Ali, angolok Görögországban, Bernadotte 's Lajos-Fülöp 's a' t). Franciaország (köv. 's páirkam. ülések. Juliusi zendülés. X. Károly). Schweiz (a' lengyelek mozgásai). Németország (Berlinben rendelet a' tanulók utazásai iránt 's egyebek). Spanyolország (új rendezések és hadi hírek). Svéczia és Norvégia (országgyűlés-nyitó kir. beszéd). Amerika (Jakson és a' bank; Santanna). Szardínia (a' szavójai szándéklat). Flegyhírek.

MAGYARORSZÁG.

Pozsony. A' Fiume városi 's tengerpart-kerületi követ által minap egyik kerületi ülésben a' trieszti szabadrévi 's tenger-kerületi törvényszékek rendezése iránt fölterjesztett javaslat a' febr. 10iki ker. gyűlésben megvizsgáltatván mint az új dolgozatnak 10ik és 11ik cikkjét teendő, szerkeztetés alá vétetett. Febr. 12ikén a' Buccari város és ennek kerületbeli törvényszék-rendezését illető tárgyzat is különös cikkelyként vétetett vitatás alá; 13ikán pedig a' nádori 's udv. kamarai szék iránti javaslatok olvastatván föl, leírásra bocsátattak. Ugyan ez uttal, mielőtt az ülés a' 11ik cikkelynek, mely a' bírósági parancsok (mandata judiciaria) megszüntetéséről szól, vitatásába ereszkednék, kérdésbe jöttek még más törvényszékek rendezési is, mint a' m. kir. Egyetemé, praedialis nemeseké, bányászati és váltószéki bíróságok, nyilvánosság a' törvényszékeknél 's a' t.; de ezek saját helyükre utasítottak. A' legközelebb lejött kegy. kir. válaszírásra felírás készítettet.

Lőcse febr. 11ikén: Tek. Montskó István ur, Szepes vármegye főszolgabírája 's eddigi országgyűlési követje, mind ekkorig tartó betegeskedése miatt ez utóbbi tisztsgéről lemondván, a' mai közgyűlésben tek. Pfanschmidt Eduárd táblabíró, 's tiszteletbeli fő- és valóságos alügyész országgyűlési követté választatott köz felkiáltás által, ki is minden halasztás nélkül Pozsony felé útnak fog indulni.

Ó cs. kir. Főlsége Ernst József komáromi vár-őrnagyot 43 esztendei hű szolgálatja 's kitüntetett vitézsége tekintetéből Erneszt-házi mellék névvel erdélyországi nemesség-gel méltóztatott kegyelmesen fölruházni.

Bécsben hosszas synylődés után febr. 12ikén Modrovics György a' m. kir. udv. Kancellariánál a' magyarországi adózó nép hivatalbeli ügyviselője meghalálozott. Már ez hamar egymásután a' harmadik agens.

A' magyar nyugpénz-intézeti választott-

ság Budán f. hón. 21kán tartotta rendelet szerinti fél éves ülését Komáromy Péter kir. tanácsnok 's helytartósági kancellaria-igazgató urnak elnöksége alatt. Előadási szerint az intézet mostani valóságos tagjai száma, — leróván az intézetből kilépett, kizárt, nyugalmazott vagy elhalt 588 köztagot, — 1452 főre megy; a' nyugalmazott tagoké levonván belőle a' kihalt 29 nyugpénzelt tagot, 34re; a' nyugpénzes özvegyeké, szinte letudván a' 112 kihalt vagy újra férjhez menteket, 241re; 's végre a' nyugpénzes árváké 41re; az intézet tőkepénze továbbá, beszámítván az 1811 óta csak $2\frac{1}{2}$ v. for. pCtel kamatozó 122,038 for. és 31 krt is, mostanában 674,973 fr. 's 26 kra megy váltóban. E' tőkepénz az 1831ki második fél évbeli számadás zártakor még csak 648,185 for. és 29 kra ment váltóban; tehát 2 év alatt növekedett 26,786 for. és 57 kral váltóban. Egyébiránt a' múlt évbeli julius 28ikán az intézetnek e' korontul keletkezendő tagjaira nézve három egész esztendőre kiterjesztendő próba-idő iránt, — valamint az intézet tagjai által esztendőnként fizetni szokott dijaknak 1834. jan. 1sőjétől kezdve az első osztályban 24, a' másodikban pedig 12 váltó frtal följobb emeltetése iránt hozott 's mindenütt nyilvánossá tett határozati javaslatot az intézet tagjainak nevezetes többsége, névszerint pedig 12 részét felülhaladó mennyisége, kik közül e' magasított fizetést már eleve is sokan befizették, minden kifogás nélkül elfogadván: most már ezen javaslat, az intézeti alapszabályok 37ik §-za értelméhez képest, pótlék-rendeletté 's az intézet minden tagjait kötelezendő 's ahoz tartás miatt kiadandó határozattá emeltetik.

A' budai asszony-egyesület jöltevé céljaira 1833. júl. 1sőjétől dec. utóljaig történt adakozások: Nádor Ó Fensége 1250 fr., Nádorné Ó Fens. 750 for., b. Szepes Ignác pécsei püspök 100 fr., Vörös-Hiemer assz. 200 for., Löwi assz. 25 fr., Boskovicz Ign. 25 fr., Kohn 3 fr., Todes Izsák hagyom. 25 fr., császár-fürdői persely 4 fr. 56 kr. vtóban. Adakoztak továbbá Donner assz. 12 font gyertyát és 7 font szappant, László assz. 25 zsák burgonyát, N.N. excellenciás assz. 69 font vaját és 50 font zsirt, Czi-

ráky grófné 61 font szalonnát, 1 pozs. mérő borsót és lencsét, Majthényi-Bartakovics assz. 6 zsák burgonyát, 1 pozs. m. kását, 15 font zsirt, Festetics Sándor grófné 65 palaczk bort, Haller N. I. ur 14 pal. bort, gr. Sándor Móríc 20 pozs. m. kétszerest és 20 zsák burg., Schott tt. uu. 2 öl tüzfát, Brunsvik-Majthényi grófné 50 pozs. m. kétsz., 1 m. árpakását, grizt, kását, borsót 's 3 iteze mézet, Orczy-Pejacsevich grófné 25 font zsirt és vajat, báró Laffert 50 pozs. m. burg., Forray-Brunsvik báróné 18 font zsirt, 30 iteze babot, 38 iteze borsót, Eöt-vös-Lilien báróné 2 hordócska olajt, több háznép Budán 12 's Budán 12 's gyűjtők 18 akó bort, melyek helyreszállítását Malek Daniel ingyen cselekvé.

A N G L I A.

A' Times igen hihetőnek állítja, hogy a' ministerek a' parliament elibe rendszabásokat készülnék terjeszteni a' népneveltetés iránt. Több ivadékkal (generatióval) vagyunk e' pontban hátra úgy mond másoknál. Tetemes hagyományok tétettek Anglia minden vidékin jámbor 's hazafi személyek által, azon kifejezett célra, hogy azokkal a' szegényebb néposztály neveltetése segítessék elő. Ha e' nemes ajánlatok alapjait vizsgáló biztosság tudósításit szorgalmasabban megtekintenek, nyilvánlanék, hogy a' szegény pórság neveltetésire, gazdag forrásink volnának, a' nélkül, hogy a' nép egy fillérrel terheltetnék. De, mint sok más szent czélú alapítvány, az önzés v. hűtlenség czélaira fordítottatott nálunk, úgy ezek is. Cousin jeles tudósítása a' nyilvános nevelésről Németország némelly részein, hozzánk is elhatott. Ha e' tudósítás köz ismételre jut, csudálkozni fognak az angolok, mit tettek már másutt, p. o. a' protestans poroszok az oktatásra, 's a' nemzeti érzés-gerjesztésre; mit hagyott ellenben a' protestans, szabad, önmagát kormányzó Brittainia még mindeddig érintetlen! — Szinte a' Times hosszú czikket foglal az oldatlan belga-hollandi viszályok felől. A' hollandi király úgy mond azt állítja, hogy ő német atyavérségi egyezése nélkül Luxemburgot át nem engedheti, 's e' végett a' n. szövetséghez járulni szándéka, melly e' megkérés nélkül semmit sem tehet; a' hollandi király azonban e' lépést mindaddig nem teszi, míg kicsapongó kívánati nem teljesítetnek. A' hollandi kormány nyakassága titkos reményekben 's tervekben bizván az alkudozást három évi munka 's gond után olly bizonytalanná tette, mint első napon volt az. Mig ezek a' hollandi diplomatikai értekezések következményei, más részről a' kormány azzal hitegeti a' hollandiakat, hogy ő a' békét, 's a' viszályok végelintéztetésit sürgeti, de ki hisz, már e' kopasz ürügyeknek?

Ha a' hollandiak mind meg volnának győződve, hogy ők a' tömérdek sereget, a' nyommasztó adót csak azért viselik, a' kereskedésből csak azért vannak kirekesztve, hogy királyuk a' belga tartományokat előbb utóbb ismét meghódítsa, úgy az veszélyes politikáját egy hónapig sem lenne képes folytatni. Kérdezze a' londoni conferentia: kívánja e' Hollandia a' véghatározást? Ha a' király ez-ajánlást elfogadja, 's békét köt, el van érve a' cél; de ha ismét sok színű chamaeleonkodáshoz nyul, mellyek a' hollandi diplomatiát három év óta bélyegzik, kézzel tapogatható lehet Európa előtt, hogy a' hollandi király békülni nem akar.

Wellington hg egyhangulag az oxfordi egyetem kancellárjává választatott, mivel Sir R. Peel visszaléptével egyedül maga volt a' kijelelt, noha némelly szabadelmű lap a' Sussexi hget is a' kijelelték közé ohajította. — Littleton ur az írlandi statutitoknak, Dublinból Londonba érkezett, a' parliament ülésin megjelenendő. John Bull (angol köz nép) azt hiszi róla, hogy Irlandba többé vissza sem fog térni, mert minden párt megegyez abban, hogy soha sem volt valaki kevesbé alkalmas az írlandi igazgatás nehézségit legyőzni, mint Littleton ur. Tiszt-szakában v. osztályában nagy rendetlenség uralkodik, 's mint mondják több levél hever benne válaszatlan mint Grant Károly alatt, hol kevéssel ezelőtt 1497 levelet találtak intézetlen. — Jan. 29. reggel Londonban a' Themse vize olly magasra hágott, minőre 40 év óta nem emlékeznek. Némelly pontokon a' partokon felül csapott, 's igen sok kárt tett, számos ház alsó részeibe betódult. Sokan, altokban, egyszerre vízben lelék magokat. — Cairói levelek szerint, mellyeket a' Globe említ, Mehmed Ali polytechnicumot (műintézetet) állított. Tanítók benne fiatal aegyptusiak, kiket Wolwichben neveltetett. — A' Morning Herald szerint Anglia Görögországban igen becsültetik, mit ugymond a' hirlap levelezője, Dawkins követ ur viseletének, Lyon urnak Magadascar (hajó) kapitányának, 's különösen azon becsületes őszinte John Bull nyelvnek köszönhetni, mellyel Sir Pulteney Malcolm a' kormánynak minden tartózkodás nélkül kimondogatja véleményit. Így czáfolta meg, mint mondják gyakran Capo d' Istrias cseleit, kihez, ha eselszövényivel körül akarta burkolni, azt szokta mondani: „No no; votre Excellence, vous ne me humbug pas.“ — (No no; Excellenciád bolondok kötelén csak nem vezetend) — Egy hirlap kiszámolván,

mennyi szesz-tzia 's Irland ezek közt, h mint 4. skót, é következő é rég Párisban (güny-torz-ke lyek Bernado módon állíták höz irt, e' m Lajos-Fülöp zá: — Sire! gnyképekke lyem gandon vés vagon r a' virgoncz e sen kérem Ö gyelemmel te tréfásnak tet nek kell leu hírek szerint uralkodott (o ros keresked tőji, 's t. ill nézve igen kincstár lordj szállított gab kétszersültte Az idei király szemé deklőbb rész

FR

A' köve temetés- nap vet jelent m d'Angers ur poritításáról vasni, de az gyá elolvasu hogy Rumig jel Párist e vali követvá nay ur helyé Dulong ur le batshoz irt, tett, valame jelent. A' J tást adja erro ki adá közze tán már a' n kinyomatott, ugyan vissza még is Lille ra jan. 31. a

mennyi szeszes ital fogyasztatik Anglia Skótzia 's Irlandban el, azon arányt állítja fel, ezek közt, hogy egy angol annyi sert iszik mint 4. skót, és annyit, mint 9 irlandi. — A' Sun következő érdekes adatot közöl: Midőn nem rég Párisban különféle helyeken karrikaturák (gúny-torz-képek) valának kifüggesztve, melyek Bernadottet, a' svéd királyt nevetséges módon állíták elé, mondják, ez Lajos-Fülöp-höz irt, e' miatt keserűen panaszkodva; mire Lajos-Fülöp következő levelet irt volna hozzá: — Sire! Két ládát küldök ezennel Önnek gúnyképekkel. Mondják, hogy azokon személyem vagyon ábrázolva, én nem tudom, 's kevés gondom rá. Minden esetre szükség, hogy a' virgoncz emberek vigadhasanak. Különösen kérem Önt az 5. számalatti gúny-képet figyelemmel tekintse meg, nekem az szerfelett tréfásnak tetszik. A' művészek eszes embernek kell lennie. Eljen boldogul. — Madrasi hírek szerint Caschemir kerületben éhenhalás uralkodott (oct. 12.) — A' plymouthi révváros kereskedőji, hajó birtokosi, molnárai, sütőji, 's t. illy bordáju, Anglia kereskedésére nézve igen fontos emlékirást nyújtottak a' kincstár lordjaihoz kívánván, hogy külföldről szállított gabonát szabad legyen liszté tenniök, kétszersültté készíteniök, 's ismét kivinniök.

Az idei parlament üléseit febr. 4ikén a' király személyesen nyitotta meg. Beszéde érdeklőbb részeit jövő levelünkben.

FRANCZIAORSZÁG.

A' követház ülésében febr. 1. (Dulong tetetés-napján) eleinte 12, később 100 követ jelent meg. Az ülés rövid volt. Duboys d'Angers ur a' rendőrség (gensdarmérie) szaporíttatásáról a' biztosság tudósítását akará olvasni, de az elnök csak a' törvénytervet hagyá elolvasni. — A' követházban beszélék, hogy Rumigny ur jan. 31. 's febr. 1. közt éjjel Párist elhagyta. Elutazása okául a' tavali követválasztást hirtelik, Prosper Delaunay ur helyébe, ki elbocsáttatását benyújtá. — Dulong ur levele, melyet a' Journal des Débats-hoz irt, 's melyet, mint mondaték, elégett, valamelyik éjszakamegyei hirlapban megjelent. A' Journal de Paris azon felvilágosítást adja erről, hogy Bugeaud gen. e' levelet neki adá közzé tétel végett, később pedig, miután már a' megyék számára a' példányokban kinyomatott, visszakívánta. A' példányokat ugyan visszavitették a' postáról, de egynek még is Lillebe kelle jutnia. — A' pairkamara jan. 31. a' statustanács felől hozzá jött tör-

vényt 91. fehér golyóval 9. fekete ellen elfogadta. — Páris jan. 31ikén: A' juliusnap-i zendülés tulajdonkép a' párisi néptől eredt, és pedig a' legalsóbb néposztálytól, 's a' párisi ifjuságtól. Nincs kétség benne, hogy a' polgárság a' Bourbonok iránt langy volt, 's ezen langyságban semmi erő sem volt. A' pór-ság ellenben gyűlölte a' Bourbonokat, mert Napoleont isteníté. A' fiatalság a' tribunok 's praetorok szerepéről álmodozott. A' polgár idegenkedett a' papságtól, 's ellenkezett a' nemességgel, de karakter nélkül. A' pór-csoport, fiatalság, 's Lafayette közbenjövele nélkül a' polgárság örömet megalkult volna, csak a' zendülést elkerülhesse. Mindezek között egyedül Lafayette volt a' valóban cselekvő, Perrier Kázmér csak a' későbbi republicanus mozgásban mutatott nagy karaktert. Lajos-Fülöp pedig mindjárt eleinte azon férfiak által készült kormányozni, kik a' zendülést nem akarták 's a' t. — Toulonból jan. 27. azon hir jött, hogy a' révfoktéren nagy mozgás uralkodik. A' lengyelek minden ellenmondás ellenére is Oranba (Afrika) vitettek. — A' Musée des Familles következő adatokat közöl X. Károlyról: „Az exkirály gyakran fogad el látogatást. Ekkor örömet beszél Franciaország jelen állapotjáról, 's ha ollyasmit hall, mi szempontú ellen van, tüstént azt szokta mondani „Ön hamisan van tudósítva.“ Megbukta egészségére semmi befolyással sem volt. Asztala vig. Jövedelme 800 ezer fr. X. Károly kérlelhetlen marad a' berryi hgné iránt, és semmi érintésbe sem kíván vele jöni. Az ifju hg. (V. Henrik) a' tanulmányokat nem igen szereti, de annál jobban a' férfias testgyakorlásokat. X. Károly kedvelt lapja a' ministeri Journal des Débats. — Strassburgból febr. 3. írják, hogy azon 9. pattantyusist, kik ezen városban még fogva voltak, telegraph által Párisból jött parancs következtében szabadságba helyeztetett, mi miatt a' polgárság élénk részvétet mutatott irántok. — A' hadminister parancsa felozlatja az éjszaki sereget. —

SCHWEIZ.

Telvék a' schweizi hirlapok a' Lengyelek mozgásiról, kik állítólag némi piemontiakkal Piemontba siettek, Szavojában támadást gerjeszteni. Waadtban a' többek között mondják, hogy ott egy szabó 100ezer frt. kapott a' propagandától formaruha-készítésre. A' Lengyelek pedig mindenütt elhagyák tanyáikat. Baseltől jan. 31. eszt. irták: „Tegnap hire terjedt, hogy Piemontban háborgás ütött ki.“

Ma jan. 28-ról Lausanneból következő irnak: „Ezen utóbbi napokban városunkban számos lengyel 's piemonti mutatkozott. Még semmi határozottat sem tudhatni, annyi bizonyos, hogy a' tanács tegnap 7 órakor estve összegyűlt, 's azonnal sebespostát küldte Aiglebe, az ottani hatóságnak hiralólág. Bernből írják, hogy az ottani lengyelek között szokatlan mozgás uralkodik, 's hogy ezen menekvők többnyire a' genfi tó felé tartanak, még nem tudni: Wallisba vagy Szavójába sietnek e? — Később jan. 31. 's febr. 1-sője közti éjjel mintegy 200 fegyveres formaruhás, a' genfi tóhoz érvén egy hajót akart elfoglalni, hogy a' tón keresztül juthasson. A' nyoni kormányzó hírét vevé ugyan, de nem leheté rögtön annyi katonára szert tennie, hogy azt meggátolja. A' hajó deszkával volt megrakva, melyet belőle kihánytak. Romarino generalt mondják vezéröknek. Szavójában mindazáltal ellenrendelések tétettek, 's a' sergekhez pattantyusság is adatott. Hír szerint a' zendülők Genfnél fogtak kiszállani, 's társaikkal egyesülni, onnan St. Julien megtámadandók, hol az első piemontiak állanak. — Legujabb tudósítások szerint a' németeket 's helvetákat, kik a' lengyeleket akarák követni, Lausanneban fogták el. A' főhely a' határszéleket lefegyvereztetni, a' vétkeket erőszakkal visszatartóztatni, 's lefegyvereztetni rendelte. Turinból febr. 3 jött tudósítás jelenti: „A' szavójai kormányzó jelentését vette, hogy jan. 31. és febr. 1-sője közti éjjel 3 órakor mintegy 300 lengyel hajóra ült Nyonnál éjjel, mint hitték Thalonnál kiszállandók. Később a' kormányzó a' St. Julieni parancsnoktól hirt vön, hogy az említett 300 lengyelt azon pillanatban, midőn Bellevire, 's Bellotte között, kiszállanak, a' genfi katonaság feltartóztatá 's lefegyverzé 's egy úttal némi fegyverrel terhelt sajkát is elfogott. Bernből febr. 4. hírek e' tudósítást erősítik, 's hozzá teszik, hogy a' lefegyverzett lengyeleket Coppetbe kísérték. — Berni hírek jan. 28. a' hofwili nevelő intézet nevendéki között zendülési mozgásokról tesznek említést népfölségi értelemben, mellyek véres tusa után, hol kés, gyilok, bot, farkó, pózna, dorong 's több illyes, játsza szerepet, a' szolgák által elnyomattak. — Febr. 1. a' Nyonból Belottenél megérkezett lengyelek a' genfi határon, katonák küldetvén ellenök, mind elfogattak. Ugyan azon nap Romarino general hasonszámu lengyelséggel, olaszokkal 's a' t. Genf körül St. Julienbe vonult, onnan Bosseyba törekvőleg. Onnan Annemasseba ment, a' talán érkezendők-

kel egyesülendő. Oda mentőkben lefegyverezték a' vámörséget, kirablották a' pénztárt mellyben 800 fr. volt, felszólítván a' vámörséget, hogy velök egyesülnének. Midőn ezt nem akarnák, elégeték a' vámkatonaság ruháját, 's Villa-le-Grand felé húzódtak, hol a' nép közt zendítő irományokat szórtak széllyel Mazzini Józseftől, 's a' Giovine-Italia egyéb tagjaitól, kik a' felkelők ideiglenes kormányának nevezik magokat. Innen Thononba indultak. Itt vette hírét Romarino, mi vége lett a' Nyonból várt osztálynak, 's nyilatkozatá, hogy Szavójában minden kar nyitva várja őket, 's ezen csalódásból eszméletre jöven batortalannokká levének, fegyverüket elhanyák, 's fenyegették Romarinót, ki egy paraszt házában volt kénytelen előlük elbújni, mire mindnyájan széllyel futottak. Romarino félvén a' felfödöztetéstől, saját embereitől ablakból ugrással menekvék meg, 's a' genfi határba szökött. Piplinges faluban mintegy 80 lengyel fogatott el, kiket a' genfi katonaság keményen őriz. A' waadtlandi kormány a' genfi határról visszautasított 's a' hajón elfogott lengyeleket négyenkint őrzet alatt a' berni határra vezetetté. — Telvék a' tudósítások azon jeles tartás dícséretével, mellyet a' szavójai lakosok a' zendítők ellen mutattak. Hasonló szellem élesztette a' Chablaisban álló katonaságot, kik égtek a' kívánságtól a' királynak (sardiniái) birtokába betörő zendítőket megfenyíthetni. —

Genfnél a' lengyelek elfogatása későbbi (febr. 5.) hírek szerint így történt: A' genfi kormány a' szökevények mozgásáról értesítve a' tó partjaira febr. 1. öröket állított, a' szökevények kiszállását gátlandólág. Reggel 6 $\frac{1}{2}$ órakor két hajó jelentetett la Bellotte mellett. Azonnal oda siette Wielandy kapitány egy csapattal. A' lengyelség száma 150 vala. Mig ezek a' kapitánnyal beszélgettek, a' másik fegyverrel rakott hajó elillaut, de az utána siető kapitány által visszahozatott. A' hatóság a' lengyelséget őrzet alá téteté, a' fegyvereket pedig a' városi fegyvertárba hozatni rendelé. Az odaszállításnak azonban a' polgárok ellenszegültek. Midőn ezt több ízben szorgalmazták az előljárók, a' polgárság neki esett a' hajónak, 's abból a' fegyvert kiszedvén ezen kiáltással, „éljen a' lengyelség!“ azoknak visszaadta ismét. Ugyan ekkor jött híre, hogy Romarino gen., 's több szavójai vagy piemonti vezér St. Julien felé van indulóban. A' Carougenál egyesült fegyveres erő mintegy 5—600 fő. — Ujabb hírek Genfből febr. 2. Bernből pedig febr. 4ikén a' zendülés siralmas vé-

gét jelentik. lengyel jövőlag fölvétel Vilmos“ gő ennek alads hajóját, W a' hajón őri hir. Mondja monti Annehez, onnan zonyos.

Oldenb lónak sem s 21. év előtt házasság után te után neg kik a' szeg met, épen n ra, 's ha külf szautasítati vettetik. — dö tárgyak vényt rebes den német megítélésib delések tét felől: 1) S temi hatósá badságot; nullo megmu ja az utazá nézve, ho hagyja, 's mekhez mi kívül, csak hatnak, elő 4) eltérést kormány m utlevélben ből eredhet tanuló az o delem nélk azon egye tanultak; 5 ben részes hatnak utle ső egyetem tatnak be, vagy külfő ség látomás esendtszts kiterjeszter

A' hir

gét jelentik. Febr. 1. után éjjel mintegy 100 lengyel jöve Genf kapujához vissza, 's ujlag fölvetélért esedezett. A' kormány „Tell Vilmos“ gözesolnakra, katonaságot rakatván ennek aladságával (Schlepptau) a' lengyelek hajóját, Waadt kantonba vonatta vissza, hol a' hajón őriztetnek. Szavójából semmi újabb hir. Mondják, egy kis csapat lengyel 's piemonti Annecy felé indult a' francia szélekre, onnan segedelmet várandó, de nem bizonyos.

NÉMETORSZÁG.

Oldenburg nhgségben semmi férfi alattvalónak sem szabad felsőségi engedelem nélkül 21. év előtt az országon kívül házasodni, a' házasság ugyan megáll, de a' férfi visszatérte után négy héti fogságba tétetik. Férfiak, kik a' szegényi pénzalapból húznak segedelmet, épen nem kapnak engedelmet házasodásra, 's ha külföldön házasodnának, a' feleség visszautasítatik, a' férj pedig hat héti fogságra vettetik. — A' német konferentzián felveendő tárgyak egyikének a' könyvvizsgálati törvényt rebesgetik, melly alapul szolgáljon minden német szövetséges országnak a' könyvek megítélésiben. — Berlinben következő rendelkezések tétettek közhírré a' tanulók utazásai felől: 1) Szünidőkön (feriae) kívül az egyetemi hatóság senkinek se adjon utazásra szabadságot; 2) kivétel gyanánt akkor, ha a' tanuló megmutathatja, hogy szüléje vagy gyámja az utazást mind az időre, mind a' vidékre nézve, hova indulni szándékozik, helyben hagyja, 's arra költséget ad; 3) más egyetemekhez mind a' szünidők alatt, mind azokon kívül, csak a' ministerium engedelmével utazhatnak, előadván az utazás határozott célját; 4) eltérést e' pontoktól, vagy kivételt csak a' kormány meghatalmazotttól nyerhetni, mi az utlevélben ki fog tétetni, hol az a' halasztásból eredhető veszély miatt megadatik. Melly tanuló az országon belül vagy kívül illy engedelem nélkül utazik, azt a' esendtsztségek azon egyetemhez fogják visszautasítani, hol tanultak; 5) tanulók, kik titkos egyesületekben részeseknek gyanítatnak, csak haza kaphatnak utlevelet; 6) külföldi tanulók, kik külső egyetemekenél tanulnak, csak úgy bocsátatnak be, ha helyi ministeri utlevelök van, vagy külföldi utlevelöket a' porosz küldöttség látomásozta (vidimálta). Különben az egyéb esendtsztségi rendszabások a' tanulókra is kiterjesztetnek.

SPANYOLORSZÁG.

A' hirlapok által annyira rebesgetett köz

bocsánat-hirdetés helyett, jan. 21kén a' madriti udv. ujság kir. rendeletet hirdet, mellyben az ezentul kézre kerülendő fegyveres támadók büntetési kiszabatnak. Vezérek 's tiszteikre nincs semmi kegyelem, rajtok a' törvényekben szabott büntetések legszigorubbán fognak végre hajtatni. Altisztek 's közvitézek 6 esztendeig tartó hadi szolgálatra íteltetnek, az elsők ugyan azon seregnél, melly Ceuta és Havannában állandó őrizetkép fekszik, vagy az afrikai hadnál, az utóbbiak Cuba, Puerto-rico vagy a' philippini szigetekenbeli őrseregeknél. Ez tehát egy neme lenne a' deportationak. Az 1823ban fölállított statusjunta eltöröltetik 's levéltára megsemmisítettik, hogy még nyom se maradjon az ezen törvényszék által elkövetett üldözéseknek. Ellenben a' cortesidőbeli tartományi törvényszékek ujlag helyre állittatnak, az első Madrit vidékére ugyan a' fővárosban, a' többi Vallabolid, Granada, Pamplona, Corunna, Sevilla, Oviedo, Caceres, Burgos, Albacete, Sarragossa, Valencia, Barcelona, Mayorca 's a' canari szigeteken. Gen. Valdes Pamplonaba jan. 21kén minden serégestül megérkezett, 's mint ujdun kinevezett navarrai vicekirály a' tartomány kormányzását azonnal átvevé. Első foglalatossága volt a' tartomány-tanácsot fölőszlatni. E' tanács csupa carlositából állván, alatonos hatása által legnagyobb élesztője volt a' támadásnak. Most már bátran mehetnek az urak, szóla Valdes a' fölőszlatott tanácshoz, carlosita testvéreikhez, híjában tétetek magokat eddig is, engem ugyan rá nem szedtek. — Az insurgensek csak mintegy 3 órányira táboroztak a' várostul, Ailo nevű hegyen Segastibelza vezér alatt; Valdes tehát más nap mingyárt ellenük indítá seregeit, 's ámbár üzte helyről helyre mindenütt másod és harmad naps, ütközetre még sem keritheté; utószor az Ulcama völgynek irányában futamultak meg. Ez emberek különben a' leg-sanyarubb állapotban voltak, élelmük nincs, csak mit imittamott ragadoznak, félig meztelenek és saruja csupán tisztöknék van. — A' madriti őrizet egy része Burgos felé küldetett ki. Orbacieta erőség a' vashámorokkal együtt ujra Eraso birtokában, az erőség parancsnoka Bayonna ezredes az ostromlókcal capitulált, 's azóta velük egész barátságban él, minap Erasoval karöltve láttatott sétálni. — El-Pastor 60 fogollyal tért vissza Tolosába, utközben 14 arrobas (fertálmázsa) ezüstszerket zsákmányolt, mellyek szállításban voltak Franciaország felé. — San-Sebastianban a' nép egyik lakostársuk meggyilkoltatásán an-

nyira felzudult, hogy a' főkapitány kénytelen lón valamenyi carlosita foglyot azonnal elítélte- tésre kiállítani. — Madridban a' csatorna- és utépitési iskola újra megnyitott. Zea ur, mint hallik, megunván a' dicsőséget Spanyolországban, utlevelet kért kiutazhatásra; mondják azt is, hogy Londonbul, Párisbol 's egyéb nagy udvaroktul a' mostani spanyol követek, mint absolutista minister teremtvényei, visszahivat- nának, 's helyükbe ujak, természetesen merő liberalisok neveztetnének; vannak kik a' pá- risi udvarhoz küldendőnek a' híres Minát em- legetik, de mi alig látszik valósulhatónak.

A' ministeri Estrella jan. 23dikán bizo- nyosnak mondja, hogy gr. Torreno a' kor- mánytól küldve Portugáliába már el is uta- zott, d. Miguelt fölszólítani, hogy d. Carlost pártolni szűnjön meg; más részről pedig Sa- lamancából írják, hogy Portugáliában a' spa- nyol seregek már szemközt is állhatnak Mi- guel hadaival, sőt köztük ütközet is történ- hetett. De mikor mentek ezen seregek Por- tugáliába, 's ki tudott eddig rólok csak egy hangot is? Mondják továbbá: gen. Freyre egy 8—10,000 főnyi sereg vezérlétére van kijelelve; Perez de Castro mint követ küldet- nek Romába, Bardaji y Azara Párisba 's gen. Alava Londonba. Mind a' hárman talpig con- stitutionalisok az 1820iki korból. Biscayaban a' katonaság kétszerezett zsoldot kap, a' tar- tomány rovására. E' kerületeknek gazdasági 's kormányzasi tekintetben ujdonszerkezteté- sük iránt, épen most foreg a' ministerek ke- zein egy új tervi javaslat. Szándéka a' kor- mánynak egész országban békebiróságokat ál- lítani. Castagnon visszahivatott Madridba, tisz- tét Butron viselendi. Vera és Lesaca közt üt- közet történt, mellyben a' carlosisták igen megverettek 's a' maradék, kinek merre le- hetett, szét futá. Villafrancanál is esett esa- tázás jan. 30ikán, de mellynek kimenete fe- lől bizonyost nem tudhatni, egyéb hogy a' nayarrai carlosista fő junta, mingyárt utána a' francia szélekre általsuhant, hol erős katonai kíséret mellett további utasításig Bayonneba rendeltetett.

SVECZIA és NORVÉGIA.

Jan. 80kán a' svéd király udvari kíséret- tül egész díszben koronásan jelenvén az országházban meg, személyesen nyitá meg az egybegyült kamarák üléseit. A' megnyitó be- szédnek, mellyet fija, a' koronaörökös által olvastatott fel, nevezeteseb helyei következők: „Jó urak, svéd férfiak! Utólsó együttlétük óta Európát kemény politikai rázkodások ren-

geték. Egyesült országink csendét a' Gondvi- selés, a' nyilvános rendet 's igazakat őrző törvények paizsa alatt, megoltalmazá. Másutt a' szemes kormányok sok félelmes zavargás kiütésit gátlák meg, 's embervér kimélve lón. Erősen hiszem, Uraim, hogy a' nem háborga- tott béke mindinkább eggyé fűzi a' nemzetek érdekeit, 's nagyobb határkört enged minde- niknek széles fejlődésekre, hogy sem azokat kockáztassák. Mi történt itthon a' kormány- zásban, azt látni fogják az urak, az elejükbe terjesztendő előadásból, látni belőle az alape- kat is, mellyek a' kormányt követett irányára 's lépésire határozzák. Minden czélba vett ja- vitást társasági rendezetünk tárgyában, ha al- landónak 's valódi haszonhajtónak kívánjuk azt, tanító tapasztalás és nyomozó próba vá- lassza meg. Ennél alaptörvényink némelly sza- bályok követését tűzik ki, szolgáljanak azok sinőrmértékül mind a' két törvényhozó status- hatalomnak. Már magok azon alaptörvények emlékezetünkbe hozzák, hogy Svéczia a' négy országos Karoknak tulajdonítja önállását 's neve föntartatását. A' svédek tulajdon nemze- ti szokásik és sajátágaikkal élnek; de nem mondhatni mellesleg, hegy miattok más nem- zetek tetszése vagy boldogsága iránt egyked- vüleg viseltetnének, ha mingyárt tanításaikat nem követik is. A' svéd nép bizonyos fokán áll már az általános műveltségnek, mellyel kevés nemzet dicsekedhetik. Nincs osztály ná- lunk, melly e' műveltség hasznáiban nem re- szesülne. A' svéd szabadság olly ősi mint királyszéke. Dicsőséges történetünk visszaha- nak egész az előidők sötétségibe. Azonban e' dicsőség, ezen szabadság gyámola, nem örö- külhet önállás nélkül; ez ismét nem azon ha- talom létezése nélkül, melly a' függetlenség- nek tekintetét szerez. — Idők tapasztalási bi- zonyítják, hogy leghadakozóbb nemzetek is végre kifáradnak szünetlen háboruskodásban: de statusok, mellyeket fegyverek hatalma üt- tetett, ezért le nem mondhatnak a' készségről akármikor ismét újra fegyvert fogni, hogy ön 's főnállók maradjanak. Hadiseregünk, melly a' népből kel, 's melly a' tartományi öt osztály- beli fegyverességgel 100,000 főre megy, me- rő bizodalomra érdemes, mert ime polgár- társai közepett él 's ismeri kölcsön- nös érdekeit. (Ezután a' status-költségek érdekeltenek). Békességben tartozik a' kor- mány a' nép fölhatalmazottinak előadni az or- szág minden nehézségit, tisztán 's tartózkodás nélkül. Uraim, ezek orvoslással nem sok ba- jok lesz, financz-állapotunk igen szerencsés.

Első kötele- nek az, hog- vagyónaval- érhető el, 's értéke nincs szorgalmok- kello biztos- tást szorgalo- készülnök- leszeni, tá- hogy a' jó fi- statusok föm- suk a' földm- 's uraim, m- olly holmikr- tanak. (Itt- datik elő, 's- köteleességir- midőn arra- utódink arat- möleseit. F- ké, nem e- nemzeteké, tehát magán- társaságnak- midőn én e- alaptörvényi- az ország- terjesztés a- állását tere- kedése is, denek felet- mondom ura- gokat. Szer- zása békét- rendet, me- év óta arajt- ség kívül; c- lül: ez a' E- gia egyesü- kálódásikra- rem alá 's m-

Az éjs- patvar a' pr- nem csilapo- ge a' bank- ja, 's demo- gei, 's sen- tokraták va- ji. A' sena- meg a' pra- egyik oppo- nyitassék, tustitoknok

Első kötelessége a' kormány 's népképviselésnek az, hogy biztosítsa a' polgárokat jussai 's vagyonával élésében. Ezt bizonyára soha nem érhetni el, ha a' helyettes pénznek határozott értéke nincs. Siessünk tehát azoknak, kik szorgalmok után vagyonok birtokában vannak, kellő biztosítást nyújtani. Nyissunk új kilátást szorgalom, tehetőség 's takarékoságnak; készüljünk minden szabad kereseti módot élesztetni, támogatni; ismérjük igazságul el, hogy a' jó financia egyik legizmosb alapja a' statusok főállásának; javítsuk 's gyámolítsuk a' földmívelést 's kereseti szorgalmat, — 's uraim, mi gazdagok leszünk 's birtokában olyan holminknak, melyeket tengertulról szállítanak. (Itt a' nemzeti bank rendezése adatik elő, 's azután:) Soha sem teljesíthetjük kötelességünket magunk iránt jobban, mint midőn arra emlékezve munkálkodunk, hogy utódink aratandják majdán fáradozásink gyümölcseit. Földi pályánk, mint egyes embereké, nem egyéb mint halál: más azonban a' nemzeteké, ezeké a' fenmaradandó élet. Ki tehát magának dolgozik, mondhatni inkább a' társaságnak dolgozik, mellyben él. — Uraim, midőn én ezelőtt majd $\frac{1}{4}$ századdal az urak alaptörvényihez esküvém, már akkor mondtam az ország RRnek, hogy nem csupán birtokterjesztés az, melly a' status hatalmát 's önállását teremti, hanem törvények is, kereskedése is, munkálati szorgalma is, és mindenek felett nemzeti szelleme. 'S ezt mondom uraim, most újra, ezen ősz igazságokat. Szempontimnak az urakéival őszhangzása békét árasztott a' hazára 's háborítatlan rendet, mellynek gyümölcsét több mint 22 év óta aratjuk. Önállás, béke 's baráti szövetség kívül; csend 's törvényeknek hódolás belül: ez a' kép, mellyben Svéczia és Norvégia egyesült országokat Európa ismeri. Munkálódásikra uraim, a' Mindenható áldását kérem alá 's maradjon 's a' t."

A M E R I K A.

Az éjszakamerikai congressusban a' per-patvar a' praesidens és a' bank között még le nem csilapodott. Jaksonnak minden ellensége a' bankhoz állott. Egy felől az unio pártja, 's democraták; más felől az unio ellenségei, a' semmisítők, (nullificirer) a' pénzaristokraták vagy gazdagok és a' bank igazgatói. A' senatusban még hevesebben támadák meg a' praesidentst, mint a' követházban. Itt egyik oppositiotag indítványba hozá: nyilvánítsassék, hogy a' praesidens az előbbi statutitoknak letétele által, ki nem volt kész-

séggel a' banktól a' nyilvános pénzeket visszavonni, olly erőszakot tulajdonított magának, melly őt törvényesen nem illeti, 's a' nép szabadságának veszedelmes; 2) hogy az új statutitoknak által előadott gyám-okok a' nyilvános pénzeknek a' bankból visszahuzásokra elégtelenek. A' vita végét még nem tudhatni. — Duffie ur Jaksont tirannak; Clay ur bitorlónak nevezé. A' kalmárház is emlékirást nyújtott be a' congressushoz a' kereskedés rossz állapotjáról, pedig kesergőt, ez is Jaksont okozza. — Ujyorki lapok szerint jan. Isőjéről: Végre a' csend Mexicóban helyre állott. Santanna győzött, a' Bustamentétől száműzöttek vissza fognak hivadni, maga mindazáltal párthiveivel sietve oda hagyják a' respublicát. Mig azonban a' hatalom katona kézből újabb alkotmány által ki nem vétetik, 's polgáriba nem iktattatik, addig se Mexicóban, se másutt nem remélhetni a' revolúciónak végét. Most midőn kívülről veszély nem fenyeget, ezen harcz-erő, mellynek a' kormány, vagy valami merész fő parancsol, olly veszedelmes eszköz, hogy tartós békére nem is számolhatni. Olly országban, hol kevés a' közértelem, hol a' polgári katonaság nincs létesítve, a' fegyveres erő olly befolyással bír, millyel semmi statutest, azzal semmi népakarat, bármi szabad és józan legyen is az, sem mérközhetik. — Bogotai levelek hirtelnek, hogy a' viszálynak Franciaországgal még nincs vége. A' bogotai főtörvényszék által minden fogságtól mentnek íteltetett ugyan a' francia consul, de azon tanácsbeli megbüntetésére, ki a' consult elfogatta, még semmi parancs sem adatott.

S A R D I N I A.

A' sard. kormány már rég tudósítva volt, hogy a' zendítő propaganda véletlen berohanást szándékozik tenni Szavójába, 's hogy ez a' schweizi lengyeleket is felszólítja czimborául, kiknek jan. 27. mint a' támadásra tűzött napon segédesapataikkal Veveynél kellett volna összetalálkozniok. A' Lengyelek a' tó schweizi szélén csakugyan megjelentek, de minthogy társaik a' szavójai kormány szigoru rendszabásitól elrettenve, velök nem csak hajóra kelni, de a' Veveyben tartott fegyvereket sem akarák kiadni, kénytelenek voltak Nyon felé vonulni, 's nem Challaisnál, hanem két mérföldre a' szavójai határtól kiszállani. Mire a' genfi kormány a' mintegy 300 főből álló csoportot lefegyverzé, 's elfogató. Turinból febr. 5. jött hírek jelentik, hogy ugyan az nap, mellyen Genfnél a' lengyelek 's paj-

tásaik lefegyvereztettek 's elfogattak, egy rész, számra mintegy 120, a' szavójai határokig jutott, 's azokon febr. 1. és 2. közt éjjel Archampnál átlépett, a' határ hosszában Annemasseig menvén, hol a' vámórséget velők egyesülésre unszolák. Mi nem teljesülvén, azt kifosztották, a' pénztárt kiürítették, szabadságfát emeltek, 's a' nép közt a' felkelési kormány nevében felszólításokat szórtak szét. Nem találván a' népből viszhangra Thonon felé indultak. Itt megértvén, hogy csapatok indultak ellenök, Ville-le Grandnál megállottak, 's a' genfi határra visszatérvén vad hirtelenséggel elszéledtek, néhány lengyelt kivéve, kiket a' piplingesi katonaság élés szemmel tart. Így szakadt a' zendülésnek vége, melly csak a' szavójai lakosoknak adott alkalmat megmutatni, mennyire gyűlölnék minden illy rendbontó háborgást. — Turinból febr. 6. jött hírek után f. hón. 4. fegyveres olasz szökevények szándékoztak a' fr. határszélről les Chelles-en keresztül Szavójába ütni, de e' beütés a' Pont de beauvoisin-i kormányzó ügyessége által egészen meggátoltatott. — Chambéry-i levelek szerint febr. 4. a' dolog így történt: „Febr. 3. délután 4 órakor rá ütött egy olasz szökevény csoport Grenoble felől a' les Echelles-i határhídnál álló laktanyára (kaszárnyára). A' benne találkozott osztály-parancsnok 's két közlegény elfogattak. Az egyik közlegény még is módját ejtő (erkélyről leugrás által) a' megszabadulásnak, 's lóra kapván Pont de Beauvoisinbe vágatott. A' helybeli kormányzó alhadnagyával 's 50. emberrel azonnal megindult, meglepé a' szökevényeket, 's kettőt leölvén, többet megsebesítvén, kettőt pedig elfogván a' többit megszalasztá. A' laktanyát már akkor kirablották, 's az irományokat felpörkölték. A' Turinból Chambérybe jött parancs e' két foglyot azonnal agyon lövetni rendelé. — Mittelárból, febr. 3. jött levél szerint: Az isméretes Ramorino gen. a' Bernben tartózkodó lengyeleknél megjelent, 's ez alkalommal határozottatott el hihetőleg a' Szavójába rohanás. Ez alatt a' general oda vette magát, 's 7—800 főt szedett össze. Mint mondják, véget mindennek az vetett, hogy a' lengyelek nem akartak e' vállalkozásban többé részt venni, 's Waadtba hajóztak vissza. Azt is hiszik, hogy a' genfi mozgás más tervekkel is vagy kapcsolatban, mellynél fogva Délfranciaország némelly városiban háborgások ütöt-

tek volna ki. — A' müncheni politikai hirlap következő levelet közöl febr. 3ikáról: „már bizonyos ideje, mióta zendülést hirtelnek, mellynek Piemontba kell kitörni. Egyszerre eltűnnek Bern cantontól a' lengyelek, összegyűlnek fegyveresen a' genfi tó éjszaki szélén, egyesülnek nagy számú olasz szökevényekkel, 's hasonló időben távozik el a' zürichi német tanulósnak nagy része is. Mind ezen mozgásból kitetszik a' Szavójára célzó szándék. A' szavójai ügyviselő azonban megkeresi a' waadti kormányt, 's ez megígéri, hogy semmi gyanús személyt sem fog a' tón áttereszteni. Milly rendszabásokat tesz tehát ezen kormány? parancsot bocsát a' tószéli hatóságokhoz, hogy szükség esetén katonaságot állítsanak ki; e' végre vezért is nevez oda, de megelégszik azt minden sereg nélkül a' tószélhez küldeni, hogy lássa, mi történik ott, noha környéke már számos nap óta pezsgő gyanús emberektől. Ez alatt a' zendítők fegyvert raknak át a' szavójai határra. A' esendítisztség későn érkezik Nyomba mintegy 40 főből álló lengyel csapatot elszéledtetni. Szembeötlő valóban azon léhaság, mellyel a' kormány illy rendkívüli esetekben munkál. Ezt azonban nem annyira kell tulajdonítani a' kormánynak, mint Waadtland nyilvános véleményének, melly általjában radicalis, 's telve zendülési elvvel 's elemmel. Kétségkívül alkalmat nyújt ezen történet a' külső hatalmaknak biztosítást kívánni, hogy Schweiz ne legyen többé lázítások 's lázadások fészke. Különösen arra fogják Schweizot felszólítani, hogy azokat ne szívelje ölében többé meg, kik valamennyi országot felzendíteni céloznak, t. i. a' lengyeleket. 'S ha ezek ismét visszatérhetnek Schweizba, maradásuk kétségkívül nem fog eltűnni olly országban, hol nincs elég hatalom a' zendülésnek elejét venni.

ELEGY. HIREK.

Serviában f. hón. 5. fogva Kragojevaczon szerb hirlap jelen meg minden héten egyszer. Terve politikai híreket mind a' bel mind a' külföldről közleni, rendelkezéseket, tudományos értesítőket is ígér 's Davidovich ur különös ügyelése alatt áll. — A' török újság egy szultáni hg asszonynak, Saliha szultánának egybekelését adja hírül egy még eddig ismertetlen török naggyal. — Abdullah basa az acrei helytartó, ki ezelőtt két évvel egyiptusi fogságba esett, 's eddig Cairobán tartózkodott, onnan Sztambulba megérkezett. —

Szerkeszteti Helme c z y. Nyomatja Lander er.

16. szám

Foglalat:
Kerekro
Anglia
Descrom
let ügy
és bank

MAGY

Pozson
rancsok me
febr. 17ké
forga ker.

Apost
fensőbb hat
kánonok Sa
kab czimze
rint pedig
czelt a' kár
ká díj-elen
mesen kine

Buda
hogy e' két
ru és rendü
forognak,
példájára,
ajánlatokka
ságnak az
leendő gyár
nem hazai
bizonyosan
tölt el, me
zeti szerete
multkorunk
vei 's történ
kétség, hog
gét el ne é
zeti nyelvün
's általa ne
Szép Nemün

Rövid kimutata

Mult 183
napokban, mi
dások mutatjá
zetésein, ruha
előadási költsé
nyereség b
tetbe vesszük
sege körül-bel
lehet szíves ö
dó hazafiúi rés
honi intézetün
mintegy 1800
landó földszint
biztosítva van.